

Euskal liburugintza 2004

JOAN MARI TORREALDAI

Soziologian doktorea eta Kazetaritzan lizentziaduna

Behin-behineko askatasunean (oraindik!), edo askatasun arruntean (behingoz!), hau da, hemen baldin banago datorren urtean, 30 urteko liburu ekoizpenaren zerrenda eta honekin batera azterketa osatuko ditut. Bada zerbait.

Urtebete barru egingo dut errepasso orokorra, zergatik eta nola hasi eta zer-nola moldatu naizen. Halaber, izan ditudan laguntzak, izan ditudan trabak, eta horiekin nahasian usteak, iritziak eta datuak.

Baina ez gaude oraindik datorren urtean. Hel diezaiogun aurtengo lanari, hots, 2004ko liburugintzari.

Aurten, irakurle ohartuak berehala ikusi eta ulertuko duenez, ikasliburuen auzia hurbilagotik begiratzera eraman nau datorkeen lege aldaketak.

www.jakingunea.com

Aurten ere ohikoa dugun moduan eta ohiko bidetik egin dugu hala bilketa nola azterketa. Aldaketa nagusi bat bada-go, hala ere. Aurten ez baitugu titulu zerrenda aldizkarian ematen, ikus dezakezunez.

Zerrenda hori *Jakin*-en webgunean dago eskegita, aldizkarian orain arte argitara ematen genuen modu berebean. Webgunean sartu eta eskatu «Euskal liburugintza 2004» eta bertan duzu. Itxura bakarrik ez, helburua ere aldizkariaren orrietan zuen berbera du. Hau da, interesatuak kontsulta egin dezan noski, baina baita ere azter dezan; eta zer erantsirik, zer kendurik edo zer aldaturik ikusiko balu guri abisa diezagun, orain arte bezala. Aurretiaz du holakoak gure eskerrona.

Informazio estatistikoaz pare bat hitz

Gauza erraza dirudi liburugintzaren berri jakitea, ekoizpenarena gutxienik, hau da, zenbat titulu ekoitzi diren hola-ko edo halako urtean. Bestalde, edozein azterketarako lehen baldintza da unibertsoa zehatz eta mehatz ezagutzea.

Euskal liburu produkzioari dagokionez bederen, unibertso hori berez definigaitza delako edo informazio iturriak ez direlako fidagarriak, ez dakigu sekula zenbat tituluz ari garen. Eta iturri desberdinen arteko aldeak ez dira ñimiñoak askotan.

Euskal liburuaren definizioan al dago okerra? Batentzat euskara hutsean argitara ematen dena izan daiteke euskal liburu; beste batentzat, euskaraz gainera beste hizkuntza batean ere badagoena; hirugarren batek EAEn argitaratzen den liburu oro du euskal liburutzat. Nik neuk euskal liburutzat dauzkat euskaraz idatzita argitaratzen direnak, elebikoak barne.

Ala informazio iturrietan al dago akatsa? Baliteke hori ere. Honek ISBNko agentzia espainiarra du iturritzat; hark editoreen elkarte zein gremioko argitaletxeak. Nik neuk, gutzitiko fidagarritasunaren bila, gehienetan liburuarekin harreman fisikoa dut, edota fitxa bibliografiko desberdinak gurutzatzen ditut, editorialek emandako informazio zuzena jasotzen dut eta, behar denean, ISBNko informazioarekin kontrastea egin ohi dut. Eta horrezaz gainera, titulu horien

berri zehatza banan-banan eman ohi dut urtea joan eta urtea etorri.

Ondoko laukian irakurlearen eskura uzten ditut batzuen eta besteen informazio estatistikoak, azken 5 urteotan nola jokatu dugun nornahik jakin dezan.

Iturria / Urtea	2000	2001	2002	2003	2004
Precisa	1.589	1.621	1.588	1.576	1.584
ISBN espainiar agentzia	1.425	1.326	1.342	1.487	1.681
Joan Mari Torrealdai	1.519	1.488	1.665	1.945	1.851

Errentagarritasun ezaren atarian?

Galdera moduan formulatzen dut nik hemen baina uste dut editoreek galdeikurra kendu egingo lioketela.

Urteak daramatzat seinalatuz, eta inoiz azpimarratuz, ez itsutzeko, eta gutxiago norbere buruari iruzur egiteko, optimismoaren laino txurietan ez galtzeko alegia, tituluak gora doazela eta. Joera kontrajarri batean baitago liburugintza aspaldi, gurean eta inguruko kulturetan: tituluak gora joan bai baina abiada handiagoan tiradak behera. Eta ondorioz eskaintza editorial gutxiago biztanleriarentzat, esan nahi baita, balizko irakurle gutxiagorengana iristen direla tituluak aleak. Azalpen bat baino gehiago daude hori adierazteko, baina niri interesatzen zaidan kontu bakarra orain zera da, azken batean eskaintza editorialaren murrizketa kuantitatiboa dakarrela horrek.

Dinamika horrek gurean bestelako konnotaziorik ere badu, gainera. Tirada eta ondoriozko ale-kopurua jaitsi eta jaitsi doazenez, noiz arte jasan dezake egoera hori euskal editoreak? Noraino jaits daitezke tiradak? Susmoa dut errentagarritasunik ezaren atarian dagoela euskal edizioa. Euskal edizioa behintzat. Tendentzia berbera izanik ere ez baitira berak euskarazko eta inguruko erdaretako argitalgintzaren baldintzak. Bestelako merkatuarekin jokatzeko dute hauek, bestelako tirada maila batean dabilta eta bestelako baliabi-

deak dauzkate editoreek. Eusteko, irauteko, jaisteko marjina daukate hauek, eta ez hainbeste euskal editoreek. Euskal edizioa, berriz diot, inflexio-puntu batean aurki daiteke, nahiz eta hori editoreek esan behar duten, nik baino informazio zuzenagoz.

Arrisku hori agerian jartzeko, edizioan gauzatzen ari diren tendentzia nagusi horiek aztertuko ditut hemen. Eta horretarako Precisa azterketa etxearen informazioa erabiliko dut. Informazioaren koherentziagatik oso-osoan hartuko ditut datuak, nahiz eta badudan zalantzarik informazio bartzuei buruz. Izan ere, tituluetan kopuru desberdina dugu haiek eta nik. Eta horrezaz gainera, uste dut Precisak ematen dituen tiradak puztuta daudela, puztuta jaso dituelako seguruenik. Nire iturrien arabera batez besteko tirada gaur bertan 1.600 inguruan dabil.

Eskaintza editoriala elkarri jositako hiru osagaiz hornitzen denez, ondoren hiruak ikusiko ditut: tituluak, tirada, ale-kopurua.

a) Tituluen eboluzioari erreparatzen badiogu, zenbait urtetako gorabeheratxoak salbu, ez da krisirik ikusten. Nik Precisak baino titulu gehiago ematen dut, 300 bat gehiago, baina joeretan berdintsu gabiltza. Precisaren datuetan ere azken bost urteotan ez dago jaitsierarik.

b) Tiradaren eboluzioan dago gakoa. 2000 urteko euskal liburuaren batez besteko tirada 2.900 bazen, 2004an 2.211 da. Ez da bat-batean apaldu, baizik eta urtez urteko joera negatiboa da. Kontua da orduan baino ia 700 ale gutxiago plazaratu ditugula orain.

Batez besteko tiradaz ari garenean, ezin da ahaztu badirela liburu motak hortik behera daudenak. Precisak horien artean jartzen ditu literatura, haur eta gazteentzako liburua, liburu unibertsitario nahiz zientziazkoa eta giza eta gizarte alorrekoa. Batez bestekoa igo hiru liburu motek igotzen dute euskaraz: ikasmaterialgintzakoek, liburu praktikoez eta hiztegi eta entziklopediek. Jakina da deus gutxi publikatzen dugula euskaraz liburu praktikoen sailean, askorik ez entzi-

klopedietan. Igoera bultzatzeko gelditzen zaigun bakarra testuliburua edo eskola liburua da. Bistan da, hortaz, gainerako ekoizpena neurri handi batean liburu honetako etekin ez elikatzen dela. Eman dezagun orain liburu mota hau krisiak jota gelditzen dela Hezkuntza Sailak har ditzakeen neurriengatik. Ez dut zertan azpimarratu horrek dakarkeen hondamendia euskal edizioan.

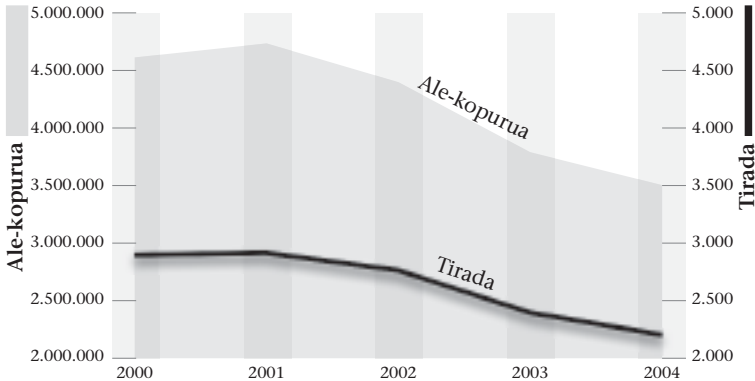
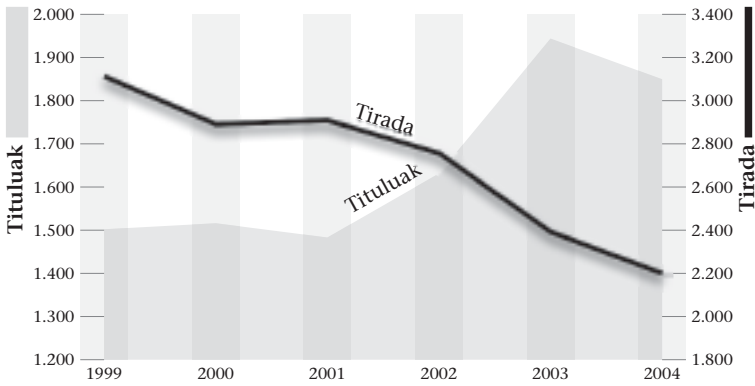
c) Ale-kopuruaren eboluzioa, bistan da, beste bien konbinaketa edo konportamenduaren ondorioa da. Jakina da, hortaz, emaitza. Precisaren informazioaren arabera, 2000 urtean euskaraz 4.611.487 ale zabaldu ziren guztira. Eta 2004 urtean 3.502.182 ale. Kontuak eginda, 1.109.305 ale gutxiago zabaldu dira. Galera ez da huskeria. Izugarria da bost urtetan euskal liburuak galdu duen ale kopurua: ia-ia lautik bat gutxiago plazaratzen da.

<i>Urtea</i>	<i>Tituluak</i>	<i>Tirada</i>	<i>Ale kopurua</i>
2000	%100	%100	%100
2001	97,9	100,6	102,6
2002	109,6	95,4	95,3
2003	128,-	82,8	82,1
2004	121,8	76,2	75,9

Iturria: Precisa.

Berriz diot aurreraxeago esandakoa: ataka gaiztoan dagoe-la euskal liburugintza alderdi ekonomikotik, merkatuan intzidentzia galtzen ari delako hain zuzen. Ez dakit zein mailataraino jaits daitezkeen tiradak, baina askoz gehiago ez, errentagarritasun minimoari eutsi nahi bazaio. Liburu defizitarioen kopurua handituz badoa eta ez-defizitario diren eskola liburu batzuk baztertzen badira, nola bizi? Administrazio publikoaren diru laguntzetatik? Beste neurri batzuk hartu ezean, ahulduz joango dira liburugintzako profesionaltasuna eta industria kulturalak.

Ale gutxiago merkaturatzeko joera hau larria da kultural-ki ere. Gizartean indarra galduz doala esan nahi du, bere eragina urrituz doala, geroz eta jende gutxiagorengana ari dela iristen.

Arestian aipatu dudan konklusio berera nator atzera: joera hau arriskutsua da, eta tituluaren gorakadak ez du konpentsatzen beste aldetik dagoen galera. Joera arriskutsua dela jakinik ere ez dakit zenbateraino den larria, baina nire ustez behinik behin larriki kezkatzeko modukoa bai. Larritasunaren sakona sektoreak baloratu beharko du.

Jarduera editorialaren ezaugarriak

Argitaratzailearen ikuspegitik liburugintzari begiratzuz gero hiruzpalau ezaugarri nagusi nabarmentzen dira, hala nola, atomizazioa, argitaratzaile mota ugaria, kontzentrazioa.

Atomizazioa

Ikusi besterik ez dago euskaraz publikatu diren 1.851 titulu publikatzeko 275 argitaratzaile desberdinek esku hartu dutela. (Frantzian argitaletxe bakar batek ateratzen du hori eta gehiago.) Itxura gabeko kopurua. Horietatik gehienek (erdia ondo gaindituta, %59,6) liburu bakarra argitaratu dute urte osoan. Hogei titulutara iritsi ez direnen kopurua ia osoa dela esan daiteke: %94,5. Horrek esan nahi du, eta taulan garbi azaltzen da, 20 titulutik gora publikatu dutenak %5,5 direla, zehazki 15 argitaletxe, 275etik 15.

Taulak bi zutabe ditu, batean titulu kopurua doa eta bestean argitaratzaileen kopurua, eta biek elkarren kontrako mugimendua dute: tituluen zutabeko lerroan zifra txikia dagoenean kopuru potoloa dago beste aldean, eta alderantziz.

<i>Tituluak</i>	<i>Argitaratzaileak</i>
1	164
2-4	59
5-9	19
10-19	18
20-29	2
30-39	2
40-49	2
50-59	0
60-69	0
70-79	1
80-89	1
90-99	3
100-149	3
150etik gora	1

Lehen aipatutakoa azpimarratuz, taulak begien aurrean uzten duen gabezia 20 titulutik gorakoa da. Normalizat eman dezagun 100 titulutik gorako argitaratzaileak hainbeste ez izatea, baina ez da batere seinale ona 40-90 tartean dagoen basamortu editoriala. Atomizazioa, barreiaketa, ahuldadea salatzen ditu taulak. Argazki horretan industria editorialaren planteoak buztinezko zangoak ditu, eta esan gabe doa liburu-gintzaren ekoizpenak berme eskasa duela aurrera begira.

Bost argitaratzaile mota

Esanguratsua delakoan bosteko tipologia bat egin ohi dut, parametro desberdinen arabera antolaturik. Beste modu askotara ere antola daiteke editorialen unibertsoa, baina aski emankorra da modu hau.

<i>Argitaratzaile mota</i>	<i>Ekoizleak</i>	<i>Ekoizpena</i>	<i>%</i>
Bertoko argitaletxe pribatu komertziala	46	842	45,5
Argitaratzaile publikoa	49	260	14,-
Elkarte, talde, fundazio, erlijio-etxe...	115	215	11,-
«Kanpoko»	22	391	21,1
Irakaskuntzakoa	14	99	5,3
Besterik	20	44	2,4

Hurbilagotik ikusiko ditugu jarraian argitaratzaile motak.

- *Bertoko argitaletxea*

Argitaletxe mota honek lau osagai ditu: bertokoa izatea, hau da, Euskal Herrian sortu eta bertan kokatua; argitaletxea izatea, hots, bere egiteko nagusia argitalpena izatea; pribatua izatea, eta ez Administrazio publikoaren baitakoa; eta komertziala izatea, hau da, merkaturako lan egitea.

Adierarik osoenean hauexek dira argitaletxe gisa onar ditzakegunak, nahiz eta hauetako batzuk tamainaz txikiegiak izan. Handi eta txiki 46 kontabilizatu ditut eta berauen emaitzak ez du ekoizpenaren erdia hartzen. Zehatz esanda, %17,3 dira argitaratzaileen multzoan eta ekoizpenaren %45,5 produzitzen dute. Datu hau harrigarria bezain argigarria da, esan nahi baitu bokazioz-edo liburu argitaratzaile diren bertokoen eskuetatik at dagoela ekoizpenaren erdia eta gehiago.

Hortxe dagoke liburu sektoreko produkzioaren ahuldade puntu behinena. Nire ikuspegitik, izan ere, multzo honek damaizkio sektoreari sendotasuna eta bermea. Sendotasun eta berme erlatiboak, egia esan, multzo honetan ere denetarik baitago bai tamainaz eta bai liburu politikaz. Berrargitalpenak, dena den, pisu esanguratsua du hauen artean: %41,5.

- *Argitaratzaile publikoa*

Argitaratzaile publiko ugari dago euskal edizioan, Eusko Jaurlaritzatik hasi eta azken udaletxeraino. Ekoizleen %18,5 osatzen dute eta ekoizpenaren %14. Ez da gutxi.

Ekoizlerik handiena Eusko Jaurlaritza da, noski, produkzio mota honen erdia pasatxo (%50,7) berak hartzen duela. Gipuzkoako Foru Aldundia dator bigarren, oso urruti bada ere %10ekin. Udaletxeen artean produkzioaren ia %30 osatzen dute. Bestalde, liburu tipo honek ez du merkatuan intzidentzia handirik. Berrargitalpena %5 da.

Argitalpen publikoaren funtzioaz beti egon ohi da eztabaida, alegia, ea argitaratzaile pribatuaren merkatu-leku legitimoa hartzen duen ala ez. Gurean orain isilik dago arazoa. Ikuspuntu horretatik ekoizpenari begiratuta bistan da argitalpen asko eta asko ez direla salgarriak; eta beste asko lekuan lekukoak direla. Azken horietako batzuetan ez lego-ke agian gaizki argitaletxe profesionalaren eskua; eta badira, dena den, komertzialagoak diren tituluak ere, eta horietan bai beharko litzatekeela argitalpena esku pribatueta utzi.

- *Elkarte, erlijio-etxe eta beste*

Multzo heterogeneo eta ugaria da. Ugariena ekoizleen multzoan: %43,2. Horien ekoizpena ez da beste mundukoa, baina ez da mespretxatzekoa ere: %11,5. Oso-osorik lehen edizioan agortzen dela esan daiteke, berrargitalpena %2,3 besterik ez baita.

Multzo honen konposaketa kolore guztietakoa da. Era guztietako elkarte eta taldeak daude hemen, hala nola, kiroltakoak, kulturakoak, arte-etxeak, aisiakoak, erlijiozkoak, ekonomikoak, finantzarioak, gizarte laguntzakoak, fundazioak, ikastegiak, sindikatuak, alderdiak, museoak, kultur etxeak, euskara taldeak, erakunde lokalak zein orokorrak...

- «*Kanpoko*» *argitaratzaileak*

Kategorizazio honek ez du inolako legitimitaterik auzitan jartzen baizik eta adierazten argitaratzaile mordo baten izaer-

ra. «Kanpoko»tzat hartzen ditugu hemen etxe nagusia eta jatorrizkoa Euskal Herritik kanpo daukatenak, kanpoan editatu nahiz sukurtsalen bidez bertan lanegin. Hauen artean enpresa editorialak eta bestelakoak daude egon. Gehienak eta inportanteenak, hori bai, espainiar enpresen kide dira. Multzoz honek ekoizleen %8,3 suposatzen du eta ekoizpenaren %21,1. Hauen produkzioan lautik bat da berrargitalpena. Itzulpenaren zifra ziurrik ezin dut eman: handia da itzulpenaren pisua, hori bai, baina ezin jakin zenbatekoa, ikasmaterialetan «mozorrotu» egiten baitute erdal jatorria.

- *Irakaskuntzakoak*

Dozenatxoa pasa dira, unibertsitateak eta eskolak, edota horiez arduratzen diren erakundeak. Produkzioaren %5 pasatxoan hartu dute parte. Berrargitalpenak ez du indar handirik (%5). Eragile nagusiak unibertsitateak dira. Partzialki soilki kontabilizatu dut Ikastolen Elkarteak. Hemen kontabilizatu ditut berak bere kasa eta bere izenean atera dituenak, eta ez Elkar-ekin batera egin dituenak, horiek bertoko «argitaletxeak» sailtxoan baitaude.

Kontzentrazioa?

Gorago aztertu dugun laukiak argitan utzi dizkigu bizpahiru konstatazio: bat, agente editorial gehien-gehienek banakako ekoizpen kopuru txiki-txikia dutela; bi, kopuru ertaina (30-90 titulu urteko) ateratzen duen eragile gutxi dagoela; eta hiru, enpresa gutxi batzuk ziurtatzen dutela argitalgintzaren zatirik handiena.

Atomizazioaren beste aurpegia izan daiteke kontzentrazioa, baina ez dut uste gure artean badenik. Eman daitekeela, hori bai. Urteak daramatzagu egoera beretsuan. Ez dakit oreka hori egonkorra ote den. Kontzentrazioa etortzeaz dagoke. Bi faktorek eragin dezakete. Batetik, uste dut kultura idatziaren beheraldiak-edo krisi ezkutu bat dakarkeela edizioan. Azpiko mugimenduak dira oraingoz, baina nago ar-

gitaletxe batzuek atek itxi egin beharko dituztela epe luze-egia baino lehen. Euskal editoreak diru gutxirekin bizitzen eta lan egiten ohituta daude, baina ez zorpeko enpresak mantentzen. Editorialen krisia aurreikus daitekeelakoan nago ez bada beste liburu politika bat planteatzen.

Bigarren faktore desorekatzailea testuliburuaren mailegutzarena da: oraingo oreka hauskor hori mila zatitan txikitu daiteke EAeko Hezkuntza Sailak mailegu bidezko doakotasuna gauzatzen badu. Neurri horrek argitaletxe handienei eragingo die, horiek ari baitira ikasmaterialgintzan, eta ikusi egin behar orduan zein gelditzen den zutik.

<i>Argitaletxea</i>	<i>Nobedadeak</i>	<i>Berrarg.</i>	<i>Titulu kopurua</i>	<i>%</i>
Elkarlanean	70	112	182	9,8
Elkarlanean/ Ikastolen Elkartea	24	108	132	7,1
Ibaizabal	53	68	121	6,5
Zubia	99	6	105	5,6
Giltza	51	43	94	5,1
Erein	66	37	91	5,-
Anaya	50	32	82	4,4
Ttarttalo	53	23	76	4,1
Hiria Liburuak	40	0	40	2,1
Alberdania	25	0	25	1,3
<i>Guztira</i>	<i>531</i>	<i>419</i>	<i>950</i>	<i>51,-</i>

Aurtengora itzuliz, ekoizpen handiena izan dutenen arteko lehen hamarren emaitza produkzio osoaren %51,3 da. Titulu kopuru orokorrak gora egin, behera egin, hamar handienen produkzio maila %50 pasatxoan mantentzen da azken hiruzpalau urteotan. Lehenago gorago zebilen, hamar puntu gorago hain zuzen. Orduan, oker ez banago, kontzentrazio puntu bat bazegoela aipatu nuen.

Hamarreko multzo hori ez da homogenea liburu politikari buruz. Lehenak 182 edizio egin ditu eta hamargarrenak 25; desberdina da, orobat, berrargitalpenean edo itzulpenean bakoitzak daraman jokamoldea.

Berrargitalpen planteamendu oso desberdina dute batzuek eta bestek. Hiruk erditik gorako berredizioa dute: Elkar/Ikas-

tolen Elkartea (%81,8), Elkar (%61,5) eta Ibaizabal (%56,2). Berredizioa estrainatu gabe daukatenak ere badira (nire datuak ongi badaude behintzat): Alberdania eta Hiria.

Nobedadeen artean itzulitako liburuaren pisua da bestea. Hau da: editorial bakoitzeko produkzioan zenbat suposatzen du itzulitako liburu berriak? Horretan puntan datorrena Hiria da (%62,5). Esanguratsua da Hiriarena: berrediziorik ez eta itzulpena erditik gora. Erditik gora dute itzulpena beste batzuek ere, Ttarttalok (%60,3), Giltzak (%51), eta informazio faltaz (nahiz eta eskatu) ez dakit Anaya batek edo Zubia batek duten maila. Itzulpen maila apalena daukatenak beste hauek dira: Elkar/Ikastolen Elkartea (batere ez) eta Elkar (%28,5).

Hamar handienetan, ikusi dugunez, ezberdintasunak izugarriak dira euren artean: produkzioan, berrargitalpenean, itzulpenean.

Eskaintza editoriala

Editorialen lana hiru grafiko lagunduta eskainiko dut hurrengo orrietan. Balio absolutuen eboluzioa agertuko da batean; bigarren batean, azken hamar urteotako hazkundera globalki edo bere osoan erakusteko moduan; eta hirugarrenak urte bakoitzak aurrekoarekiko duen aldea azalduko du.

Grafiko hauei esker iruzkinetan gehiegi luzatu beharrik ez dut izango. Grafiko erakuslearen lana hartuko dut soilki.

Baina aurretik ohar argigarri pare bat.

Iaz hasita ISBN daukaten materialak bakarrik hartu ditut aintzat estatistika lan guztietarako. Irizpide bera aplikatu diet aurreko urte guztiei ere. Badakit jakin, horrela, liburu interesgarri asko kanpo uzten ditudala, baina ez dut beste erremediorik «homologazioaren izenean».

Bigarren ohar bat ere egin behar da irakurleak jakin dezan paper formatuaz gainera bestelako euskarriak ere kontabilizatu ditudala, baldin eta ISBN badute. Webgunean azaltzen

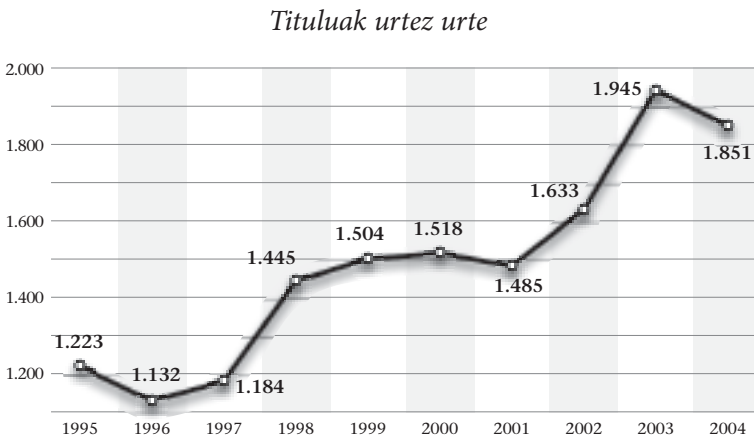
dira horiek ere, «bestelako» liburuekin batera, eta hemen ere kopuruen barne daude. ISBN gabeko liburuei buruz esandakoa errepikatu behar da hemen: asko izanda ere kanpoan utzi ditut euskarri digitaleko produktuak ISBN gabe-koak direnean. Mordo ederra da kanpoan gelditu dena, ber-ritz diot.

Eta azken ohar bat.

Urteko produkzioa, 2004koa gure kasuan, testuinguru kronologikoan kokatzeko asmoz, azken hamar urteotako emaitzak kontuan hartuta eraiki ditugu grafikoak. Urte-rik urtera egon ohi diren goranzko eta beheranzko tartetek be-re balio erreala hartzen dute horrela, perspektiba luzeagoa-ri esker.

Tituluen gorabeherak: 10 urte

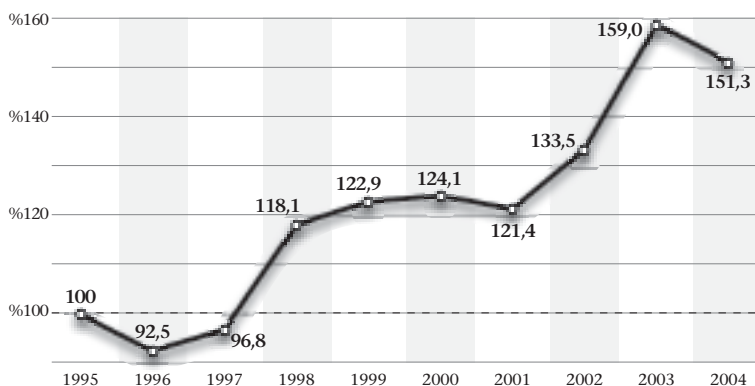
Orain artean «tituluen gorakada» gisa izendatu dut izen-buru hau. Baina egia esan, zuzenagoa da «gorabehera» gisa bataiatzea, ez aurtengoan behera egin duelako titulu kopu-ruak; ez horregatik bakarrik, 10 urteotan gehiagotan ere gertatu izan delako baizik.

Aurtengoak jaitsiera markatzen du, baina munta gutxikoa dela esango nuke. Egia da ia ehun titulu gutxiago ekoitzi

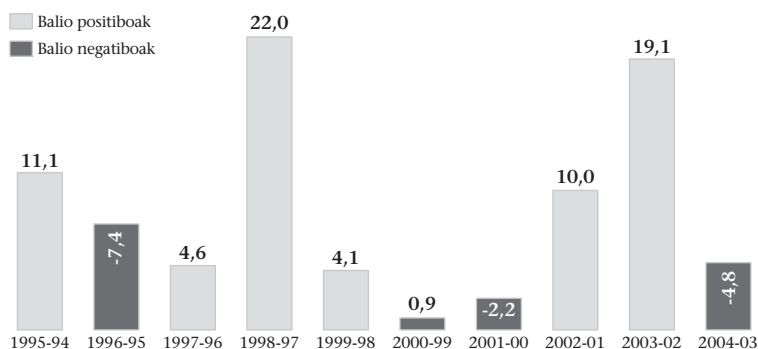
delu (zehazki 94), baina iruditzen zait aurtengo ekoizpen hau urtez urtekoaren parean gehiago dagoela iazkoa baino. 2003koa da ezohikoa, handiegia izan baitzen gorazko jautzia, 300 unitate baino gehiago. Aurtengo jaitsiera esanguratsuzat emateko, gainera, hurrengo urteetako eboluzioa ezagutu beharko genuke.

Tituluen eboluzioa

Grafiko berri horrek errealitate bera beste modu batera erakutsi nahi du, 1995 urtea abiapuntu gisa hartuta. Haren erreferentzian baloratzen da hamar urteotako eboluzioa. Aurreko grafikoak balio absolutuetan ematen duena honek balio portzentualetan azaltzen du.

Tituluen eboluzioaren indizea

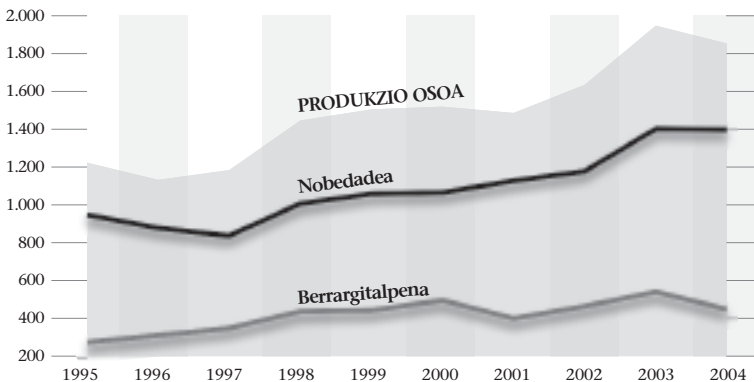

Urte batetik besterako aldea zehatz-mehatz markatzen du grafikoak. Kolore beltzak salatzen du hamarkada honetan tituluek behera egin duteneko; aurtengoarekin hiru aldiz gertatu da joera negatibo hori: 1996an, 2001ean eta 2004an, hain zuzen ere.

Hiru urte horiek kenduta urtero-urtero gora egin du titulu kopuruak. Goranzko jauzirik handiena, 1998koarekin batera, iazkoa da, 2003koa.

Nobedadeak eta berrargitalpenak 10 urtez

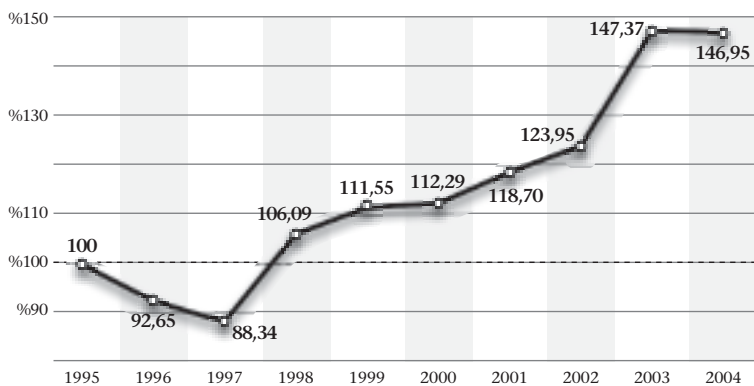
Nobedadeak eta berrargitalpenak

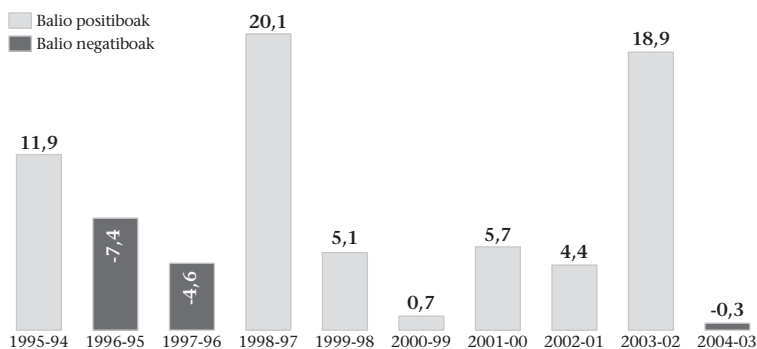
Lauki horrek zera erakutsi nahi du: ekoizpen orokorraren baitan zein den nobedadeek izan duten eboluzioa eta zein den berrargitalpenek egin duten bidea.

Azpiko bi lerroak (nobedadea eta berrargitalpena) urtez urteko ibilbidean ikusten baditugu, batez beste %73 inguru dagokio nobedadeari eta %27 bat berrargitalpenari. Aurten nobedadearen proportzioak puntutxo batzuk irabazi ditu: %75,5 da nobedadearentzat eta %24,5 liburu berrargitaratuarentzat.

Aurreneko urteak kenduta beti gora egin du lehen edizioak. 1996 eta 1997 urteetan jaitsialdia ez da portzentuala bakarrik, baizik eta zifra absolutuetan ere gertatzen da.

Nobedadeen eboluzioa

Aurten ezin da esan jaitsi egin denik, 4 titulu gutxiago aterra badira ere nobedade gisa. Egin kontu tituluaren kopuruaren ia 100 unitatekoa izan dela galera. Baina galera hori ez du jasan nobedadeak, berrargitalpenak baizik.

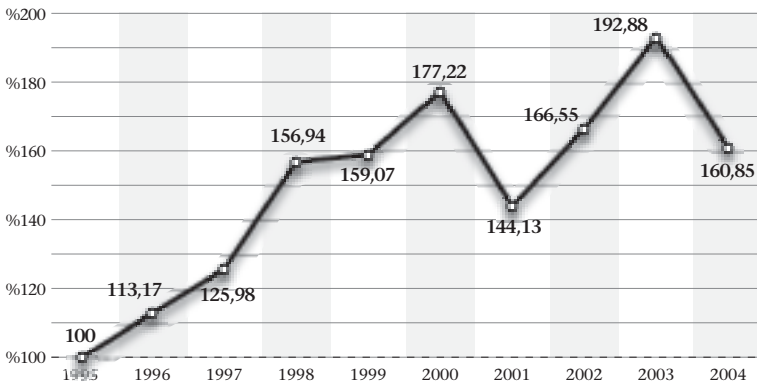
Nobedadeen eboluzioaren indizea

Azken zutabeak seinatzen duen «-0,3» horrek erakusten du kopuru orokorrak behera eginda ere nobedadeko liburua berean mantentzen dela, eta katearen uztai ahula berrargitalpena dela.

Ez naiz orain luzatuko, baina euskal liburugintzan (perspektiban ikusita) berrargitalpenik ezak kezkatzen nau ni, ez titulu kopuruaren tamainak. Beste modu batera esanda, ez

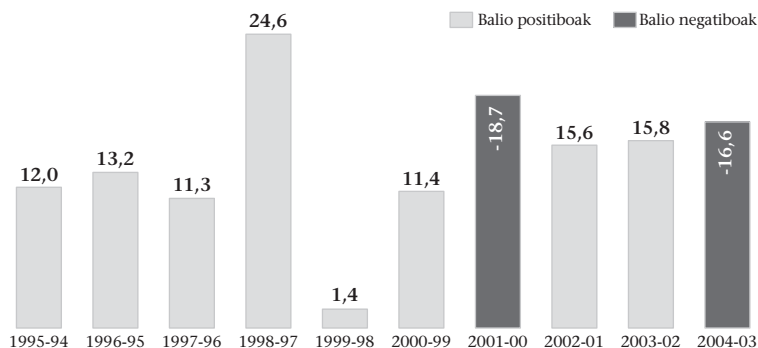
sormenak baizik eta merkatuak. Ez baitut uste sortzaile aldetik epe ertainean behintzat gabeziarik edo ezinik gertatu-ko zaigunik. Nobedadeak sormenarekin du zerikusia. Eta berrargitalpenak merkatuarekin (eta ondorioz argitaletxearen sendotasunarekin nahiz editorearen profesionaltasunarekin). Ez dut segurantzia bera merkatuan. Espero genuen eta behar dugun eran ez da hazten ari irakurleria edo erosleria. Are, irakaskuntzako «bezeria gatibua» aparte utzita, zorioneko merkatu hori ez ote da murrizten ari? Intuzioaz gainera, azterketek ere eboluzio negatibo bera azpimarratzen dute: tiradak jaitsiz doaz eta merkatuan jartzen diren aleak gutxitu egin dira.

Berrargitalpenen eboluzioa

Lerro zuzena barik gorabeheratsua dugu berrargitalpenarena. Produkzioak behera egiten duenean, agian berrargitalpenak huts egiten duelako da, baina ezin da gauza bera esan goranzko bidean. Iazko igota, adibidez, nobedadeek parte garrantzitsuagoa izan zuten; eta aurtengo jaitsialdia, aldiz, ia osoki berrargitalpenari dagokio.

Aurten bai nobedadeak bai berrargitalpenak, biek izan dute jaitsiera. Baina tamainaz desberdina. Nobedadea «-0,3» jaitsi bada, berrargitalpenak «-16,6» pairatu du. Bai porzentualki eta bai zifra absolutuetan jaitsiera berdintsua izan zuen berrargitalpenak 2001ean.

Berrargitalpenaren eboluzioaren indizea*Berrargitalpenen maila*

Lehen argitaraldia.....	1.404 titulu
Bigarren argitaraldia.....	162
Hirugarren argitaraldia.....	83
Laugarren argitaraldia.....	71
Bosgarren argitaraldia.....	50
Seigarren argitaraldia.....	15
Zazpigarren argitaraldia.....	17
Zortzigarren argitaraldia.....	13
Bederatzigarren argitaraldia.....	5
Hamargarren argitaraldia.....	6
Hamaikagarren argitaraldia.....	14
Hamabi argitaraldi edo gehiago.....	34

Aurten publikaturiko liburuen lautik batek izan du berredizioa. Edizioaren tamainaz ordenatuta agertzen da produkzio osoa zerrendan.

Hamabi argitaraldi edo gehiagokoak

12. argitaraldia

<i>Bakarka 4</i>	Mujika, Jose Antonio
<i>Bristol-eko hilketa</i>	Prowse, Philip
<i>Connemara gure bihotzetan</i>	Gabiria, Julen
<i>Euskara - Lan-koadernoak 7 (LH)</i>	Elorza, Itziar eta beste
<i>Euskara - Lan-koadernoak 8 (LH)</i>	Elorza, Itziar eta beste
<i>Ingurunea 5 (LH)</i>	Sudupe, M. Lurdes eta beste
<i>Izu-istorioak</i>	Stoker, Bram

- Lan-zuzenbidearen ikasgaiak. Iturriak, sindikatu-zuzenbidea, lan-kontratua, gizarte segurantza, lan-prozesua*
Nikolas txikiren oporrak
Patakon
 García Ortega, Jesús eta beste
 Goscinny
 Mendiguren Elizegi, Xabier
13. argitaraldia
Bakarka 1
Bakarka 5
Connemara gure bihotzetan
Euskara 4 - Hizkuntza (LH)
Hamaseigarrenean, aidanez
SPrako tranbia
 Letamendia, Jose Antonio
 Mujika, Jose Antonio
 Gabiria, Julen
 Esnaola, Roke eta beste
 Lertxundi, Anjel
 Elorriaga, Unai
14. argitaraldia
Esaera zaharrak eta txiste berriak
Maite zaitut
Sherlock Holmes-en istorioak 2
Tunel luzea
 Ormazabal, Joxantonio
 McIver, Nick
 Conan Doyle, Sir Arthur
 Milne, John
15. argitaraldia
Ezer baino lehen
Irabazi eta galdu
Katu beltza
Kittano
 Iturbe, Arantxa
 Jupp, T. C.
 Milne, John
 Ormazabal, Joxantonio
16. argitaraldia
Atzapar arrastoak
Irakasle alu bat
Kittano
Nikolas txiki
 Landon, John
 Mendiguren Elizegi, Xabier
 Ormazabal, Joxantonio
 Goscinny
18. argitaraldia
Desagertutako emakumea
 Prowse, Philip
19. argitaraldia
Pernando amezketarra
 Ormazabal, Joxantonio
22. argitaraldia
Behi euskaldun baten memoriak
 Atxaga, Bernardo
23. argitaraldia
Babilonia
 Irigoien, Joan Mari
24. argitaraldia
Ostegunak
 Arretxe, Jon
27. argitaraldia
110. Street-eko geltokia
 Zabaleta Urkiola, Iñaki

Denetik dago zerrenda horretan, benetan denetik: haur literatura, eta noski helduen literatura, baina baita ere ikas-materiala. Hori da gure errealitatea.

Argitaraldi bat baino gehiago urtean

1/2 edizioak

<i>Ala baita: 27 abesti [Inprimatutako musika]</i>	Garbizu, Tomas
<i>Gauza txikien liburua</i>	Aristi, Pako
<i>Gloria Mundi</i>	Morillo, Fernando
<i>Hautsi da katea. Sara izan zen lekuko</i>	Martinez de Lezea, Toti

1/2/3 edizioak

<i>Han goitik itsasoa ikusten da</i>	Gabiria, Julen
--------------------------------------	----------------

2/3 edizioak

<i>Garmendia eta zaldun beltza</i>	Uribe, Kirmen
<i>Izar-malkoak</i>	Morillo, Fernando
<i>Palestina hotela: «not american, l'm basque»</i>	Iriondo, Joseba

3/4 edizioak

<i>Ispiluen gainean lotan</i>	Sierra, Jordi
-------------------------------	---------------

3/4/5 edizioak

<i>Kolosala izango da</i>	Sarrionandia, Joseba
---------------------------	----------------------

4/5 edizioak

<i>Ipuin batean bezala</i>	Irigoien, Joan Mari
----------------------------	---------------------

5/6 edizioak

<i>Izendegia - Nombres vascos</i>	Bidegain, Xarles
<i>Musika 1 (DBH)</i>	Gomez-Elegido, M ^a Cruz

5/6/7/8/9 edizioak

<i>Idatziak. Gonbitak, zorion agurrak, oharrak...</i>	Askoren artean
---	----------------

11/12/13 edizioak

<i>Connemara gure bihotzetan</i>	Gabiria, Julen
----------------------------------	----------------

12/13 edizioak

<i>Bakarka 4</i>	Mujika, Jose Antonio
------------------	----------------------

15/16 edizioak

<i>Kittano</i>	Ormazabal, Joxantonio
----------------	-----------------------

Hamazazpi tituluk 2004an argitaraldi bat baino gehiago izan dute. Arrakastaren seinale garbia da hori, nahiz eta jakin orain argitaletxeek askoz hobeto doitzen dituztela tiraldiak.

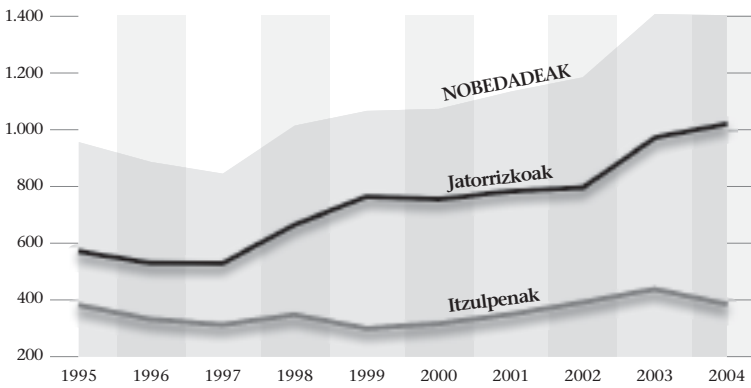
Jatorrizko eta itzulitako liburuak nobedadeetan

Lehen argitaraldiaren baitan liburuaren hizkuntz jatorria zein den interesatzen zaigu hemen; alegia, euskaraz sortua ote den ala erdaratik ekarria. Edo hobeto esan: hemen inte-

resatzen zaiguna da hizkuntz jatorria kontuan hartuta zein den aurtien bi liburu tipoen arteko joko.

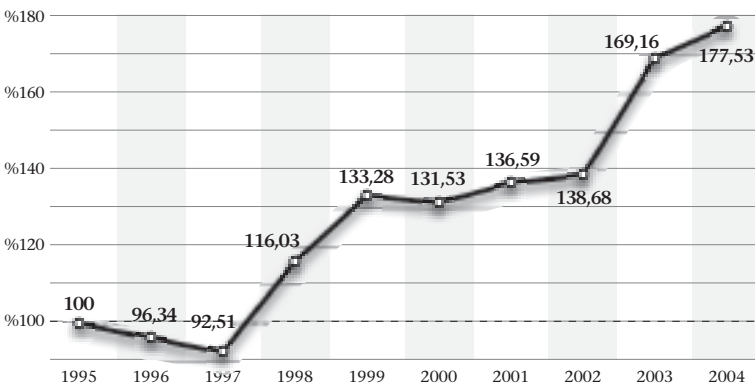
Esan dugu arestian nobedadeak mantendu egin direla. Baina zeini esker: euskal jatorrikoari esker ala erdal jatorrikoari esker? Itzulpenari euskarazkoak hartu dio aurrea. Honnek gora egin du eta hark behera. Nire gusturako bide positiboa da hori, baina horretaz gero arituko gara.

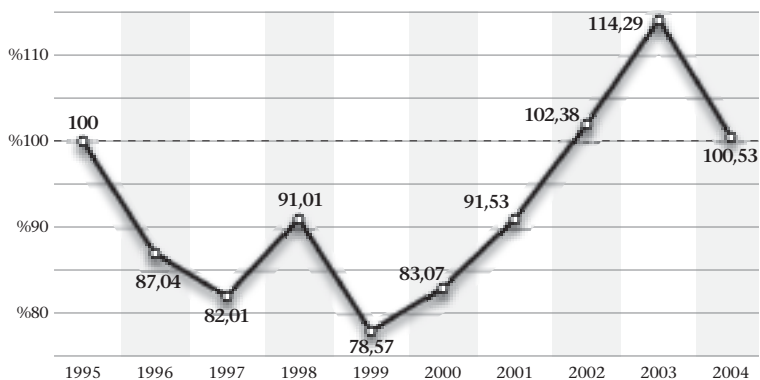
Jatorrizko liburua eta itzulpena nobedadeetan

Aurtengo datu soilaz gainera urteen jarioa ere interesatzen zaigu. Eboluzio gorabeheratsu hori grafikoaren bidez erakutsiko dugu.

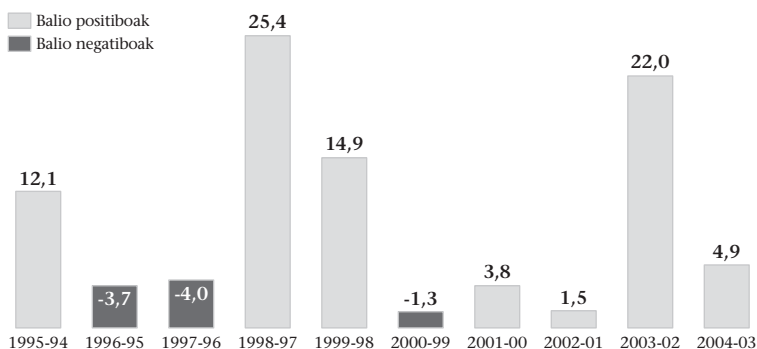
Jatorrizko liburuaren eboluzioa (nobedadeak)

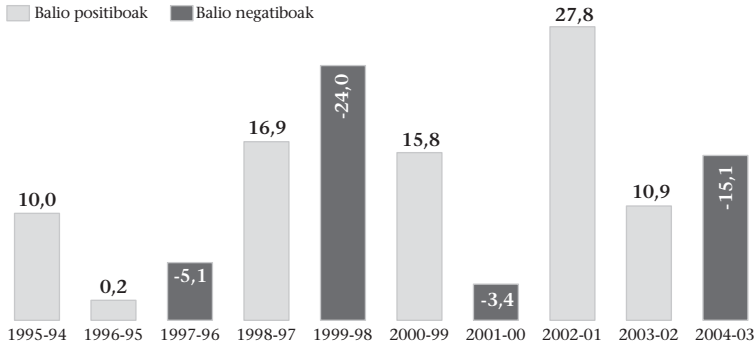

Itzulitako liburuaren eboluzioa (nobedadeak)

Jatorrizko eta itzulitako liburuen eboluzioaren aurreko bi grafikoak alderatuta ikusten dena da XXI. mende honen hasiera eta orain arte itzulitako liburuen multzoak etengabeko gorakada izan duela modu nabarmenean. Aitzitik, ez da gauza bera gertatzen euskal jatorrizko liburuen multzoarekin, azken hamarkadako urte batzuetan hazkunde motela izan baitu.

Ondoko bi grafikoetan azalduko da modu askoz ere argiagoan urtetik urtera liburu mota bakoitzak izan dituen gorabeherak.

Jatorrizko liburuen eboluzioaren indizea

Itzulitako liburuaren eboluzioaren indizea

Hizkuntz jatorri ezberdineko liburu horien artean ez dakit nik zein den kulturalki elkarbizitza orekatsua. Azken hamar urteotako ibilbidearen batez bestekoan %68,3 da jatorrizkoaren alde eta %31,7 itzulitakoaren alde. Proporzio egokia da? Ez? Ez dakit esaten. Eztabaidarako edo gogoetarako gaia da. Nik neuk nahiago dut euskal jatorriko liburu indar dadin, baina tira. Ikusi egin behar da, bestalde, itzulpena zein liburu motatan gauzatzen den. Aurten, dena den, jatorrizkoaren aldekoagoa da proporzioa: %73 %27ren aurka.

Urtea	Jatorrizkoa	Itzulpena
1990	61,-	39,-
1991	57,7	42,3
1992	56,6	43,4
1993	56,4	43,6
1994	61,7	38,3
1995	63,3	36,7
1996	59,5	40,5
1997	66,2	33,8
1998	68,3	31,7
1999	73,9	26,1
2000	73,7	26,3
2001	69,4	30,6
2002	67,3	32,7
2003	69,2	30,8
2004	73,-	27,-

Laukian 15 urteko zerrenda luzea eman dugu irakurleak ikus dezan zer-nolako den eboluzioa. Hitz erdi batean esan

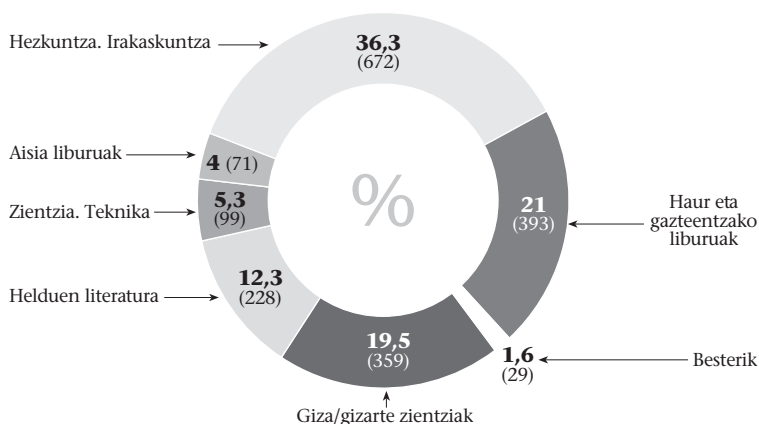
daiteke azken aldion itzulpenaren indarra %30 inguruan dagoela egonkortua. Eta, aldiz, 90eko hamarkadaren lehen partean hamar bat puntu goitik zebilela itzulpenaren indarra.

Gaiak

Urtero egin ohi dudan legez, liburugintzari gaien arabera-ko argazkia atera diot. Urte batetik bestera ez da nabarmen aldatzen argazki hori, baina ez da urtero berdin-berdina ere. Aldatu ohi da, noski, gai eremu bakoitzeko titulu kopurua, eta halaber aldatzen da gaien arteko proportzioa, hau da, urteko produkzioaren baitan liburu mota bakoitzak duen pisua. Ezusteko handiegirik gabe, dena esan behar bada ere. Oker ez banago urtero berdina da ordena: irakaskuntzako liburua aurrena, eta ondoren hurrengoak betiko ordena jakinean: haur eta gazteentzako, giza eta gizarte zientziak eta helduen literatura.

Sailok, gainera, eta hau ere ezaugarri propioa da, tituluetan goranzko joera(txoa) dute, salbu batek: literaturak. Literatura, alderdi kuantitatiboetan noski, egonkortua edo gertua dagoela ematen du.

Grafikoan ikusten da hobekien zein den gai bakoitzaren indarra urteko produkzioaren baitan.

Eta ondoko laukiak informazio bera zifratan ematen du, baina hori ez ezik oso erreferentzia inportantea ere bai: bost liburu mota garrantzitsuenen hazkundearen neurria azken 10 urteotan, alegia.

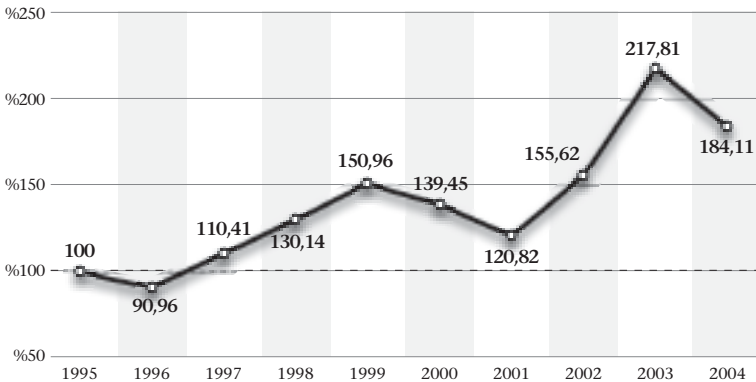
Gai multzoa	Zenbaki absolutuak	%	2004/1995
Hezkuntza. Irakaskuntza	672	36,3	+ 84,1
Haur eta gazteentzako liburuak	393	21,-	+ 26,7
Giza/gizarte zientziak	359	19,5	+ 39,7
Helduen literatura	228	12,3	- 4,2
Zientzia. Teknika	99	5,3	+ 191,2

Axaleko azalpenak erakusten du titulu hazkunde handiena zientzia eta teknika gaiena dela. Hazkunde esanguratsua da, baina ez garrantzitsua, oso kopuru absolutu apalez ari garelako. Besterik da bigarren hazkunde handiena duen irakaskuntzako liburuaren eboluzioa: %84 hamar urtetan, 300 titulu gehiago. Eta ez titulutik bakarrik, baita (agian batez ere) aletan eta fakturazio-zifratan ere.

Hezkuntza eta irakaskuntza: 672 titulu

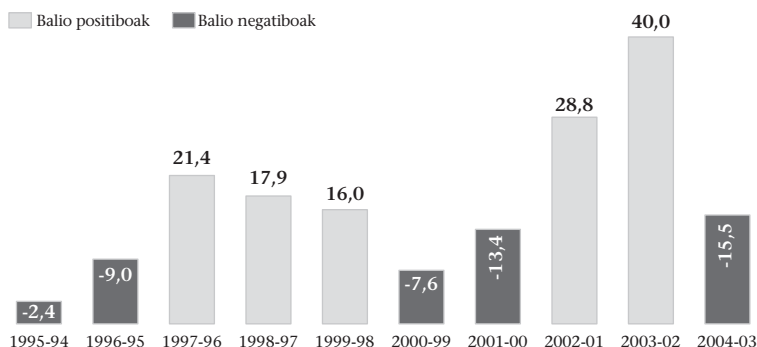
Sail honetako liburuaren pisua eta garrantzia luze eta zabal geroxeago aztertuko ditugunez, datu estatistiko soilak azalduko ditugu une honetan.

Irakaskuntzaren eboluzioa

Hamar urteotan, gorabeherekin bada ere, hazi eta ez gutxi egin da irakaskuntzako produkzio idatzia. Aurten 120 bat titulu galdu ditu, baina hala ere sekulako pisua du urteko ekoizpenaren baitan.

Irakaskuntzaren eboluzioaren indizea

Hamar urteetako ekoizpenari banan-banan begiratu, erditan jaitsi egin da, eta beste erditan gora egin du. Baina ez da editorialki esanguratsua gora eta behera ibiltze hori, ikas-materialen plangintza desberdinekin zerikusia duelako izango baita, pentsatzekoa denez. Aurreko grafikoak adierazten duen hazkunde globala da kontuan hartzekoa.

Hurrengo laukiak produkzioaren barne banaketa agertzen digu, maila eta alorka zenbat publikatu den alegia.

Didaktika. Pedagogia. Orientabideak.....	5,9
Haur eskola. Oinarrizko irakaskuntza.....	17,1
Lehen Hezkuntza.....	37,8
Derrigorrezko Bigarren Hezkuntza.....	30,5
Euskararen irakaskuntza.....	7,8
Besterik.....	0,7

%100

Eta aurrerantzean, zer?

Irakaskuntzako liburuaren gailentasuna deskribatzeko azken urtea aurtengo hau? Zabaldu denaren arabera, egia bal-

din bada EAEko Hezkuntza Sailak mailegu bidezko doakotasuna ezarriko duela, guztiz aldatuko da irakaskuntza liburuaren panorama, eta ez ikasliburuarena bakarrik, liburgintza osoan eragingo baitu, ekoizpenean (espirituala eta materiala) bezala komertzializazioan (banaketa, liburu-denda). Ez da zertan aditua izan behar mota horretako erabaki baten ondorioak neurgaitzak direla antzemateko. Ondorio horiek edozein kulturatan nabarmenak badira, are eta handiagoak dira gurean, bereziki handia delako gurean irakaskuntzako liburuaren pisua eta proportzioa.

Zorioneko mailegutzak ekar ditzakeen aldaketak zer-nolakoak diren jakiteko, liburu mota horrek sektorean duen garrantzia ezagutu behar da. Horregatik, hurrengo lerroetan liburu tipo honen pisua kuantitatiboki zein kualitatiboki zenbatekoa den azaltzen saiatuko gara. Eta ez hori bakarrik: azaldu nahi dugu, baita ere, Euskal Herrian sorturiko liburuetan, balizko neurri horrek ez duela berdin eragiten euskarazko eta erdarazko liburuetan.

Ikasmaterialgintzaren pisua

Hitz orokorretan gehiago luzatu partez, bil ditzagun 2004ko balio nagusiak lauki batean, irakaskuntza liburuari dagozkionez beti ere.

Informazio hau osatzeko ere Precisa etxetik darabilzkit datuak.

<i>Irakaskuntza</i>	<i>Zifra absolutua</i>	<i>Osoaren gain</i>
Tituluak	654	%41,3
Tirada	3.050	%37,9
Aleak	1.994.000	%56,9
Fakturazioa	20.447.000	%67,9

Urteko liburu ekoizpenaren baitan testuliburuaren garrantzia kuantitatiboki neurritz kanpoko da: titulu guztien %41,3 ikasmaterialek osatzen dute; tirada ere beste askok baino altuagoa du, eta batez bestekoaren ia %38 dago goitik; merkatuan jartzen diren ale guztietatik %56,9 irakaskuntza

alorrekoak dira; eta batez ere fakturazioan jotzen du gailurra testuliburuak: %67,9 fakturatzen du liburu mota honek.

Bi hizkuntza, bi edizio eredu

Berriz diogu: mailegu bidezko doakotasunaren neurriak ez luke era berean joko erdal liburua eta euskarazkoa. Euskarazkoak heriotza kolpea har lezake, baina zeharka bakarrik harrapatuko luke erdarazkoa. Zergatik? Euskarazkoan eskolak duen zentralitatea ez duelako erdarazkoan.

Hitzetan luzatu partez taulen bidez argituko dugu gaia. Esan bezala, Precisa etxearen datuetan oinarritzen gara eta bi edizio mota bereizten ditugu, biak Euskal Herrikoak: erdarazkoa eta euskarazkoa.

Edizio mota hauek gaien arabera sailkatzen ditugunean argi asko agertzen da bi edizio ereduz ari garela, oso bestelakoak baitira batean eta bestean gaien hierarkia, hala titulu-lutan nola fakturazioan. Bien gai egiturak ikusiko ditugu jarraian, tituluaren arabera aurrena eta gero fakturazio zifraren arabera.

Tituluaren ekoizpena

<i>Gai eremua</i>	<i>Erdarazkoa</i>		<i>Euskarazkoa</i>	
Literatura	15, -	50,9	49,1	15,7
Haur eta gazte	17, -	5,9	94,1	34,2
Testu ez unibertsitarioa	24,5	21,8	78,2	41,3
Testu unibertsitarioa	15,3	96,9	3,1	1, -
Giza/gizarte	13,5	96,7	3,3	1, -
Liburu praktikoa	6,4	98,8	1,3	0,2
Dibulgazioa	3,6	53,7	46,3	3,6
Hiztegi/Entziklopedia	0,7	3,5	96,5	1,4
Besterik	4, -	81,8	18,2	1,6
<i>Guztira</i>	<i>100</i>		<i>100</i>	

Taula honek hiruzpalau iruzkin egiteko bide ematen digu:

a) Erdarazko edizioa euskarazkoa baino orekatuagoa da. Ustez huts egiten du zenbait alorretan, baina usteak erdia ustel: erdarazko edizioa «kanpotik» datorrenarekin osatzen baita. Ez dauka, hortaz, «osoa» zertan izan. Adibidez, haur

eta gazteentzako liburuan ez du horrenbesteko indarririk, baina ezta eduki beharrik ere, liburu mota horren lekua argitaletxe espainiarrek betetzen baitute.

b) Euskal edizioaren indarra hiru eremutan dago, eta ordena honetan: ikasmaterialgintzan (%41,3), haur eta gazteen liburuan (%34,2) eta helduen literaturan (%15,7).

c) Taula horizontalki irakurrita, gai eremuz bakoitzaren parte hartzea zenbatekoa den ikusten da. Azpimarratzekoa da euskarazko edizioak zein gailentasuna duen erdarazkoaren gain ikasmaterialgintzan (%78,2 versus 21,8) edo haur eta gazteen liburugintzan (%94,1 versus 5,9).

Literaturan paretsu dabilta bi edizioak. Eta hiztegi edo entziklopedietan euskarak azaltzen duen nagusitasuna, sekulakoa ematen badu ere, ezdeusa da, hutsaren hurrengoa baita ekoizpena (%1,4ko indarra du edizioan).

Fakturazioa

<i>Gai eremua</i>	<i>Erdarazkoa</i>		<i>Euskarazkoa</i>	
Literatura	3,6	45,6	54,4	5,8
Haur eta gazte	12,6	45,8	54,2	20, -
Testu ez unibertsitarioa	32,2	27,8	72,2	67,9
Testu unibertsitarioa	21,8	99,7	0,3	0,2
Giza/gizarte	10,6	98,6	1,4	0,4
Liburu praktikoa	10,3	98, -	2, -	0,6
Dibulgazioa	1,7	52,6	47,4	2,3
Hiztegi/Entziklopedia	4,2	77, -	23, -	2,8
Besterik	3,1	100	0	0
<i>Guztira</i>	<i>100</i>		<i>100</i>	

Fakturazioaren zifretatik abiatuta, hizkuntzen araberako bi edizio-ereduena indartu besterik ez da egiten. Gai eremu bakoitzak batean eta bestean duen pisua hain da nabarmena eta agerikoa! Iruzkin pare bat egingo dut atzera, begien bistakoa azpimarratzeko bada ere:

a) Erdal ereduaren oreka modu bat ikusten da, baina ez euskarazkoan. Euskal edizioan testu ez unibertsitarioak hartzen du lehoiaren zatia: %67,9.

b) Ikasmaterialgintzari hurbileko beste sail bat erantsiko bagenio, haur eta gazte liburuarena alegia, irakaskuntzaren

«merkatu gatibu» horren pisua neurritz gainekoa da: fakturazioaren %87,9.

c) Bertoko erdal edizioa hiru eremu tradizionaletan gaitzen du euskarazkoak: hasteko, eskolako liburuetan (%72,2 versus 27,8), eta, gero, helduen literaturan (%54,4 versus 45,6) eta haur eta gazteen produkzioan (%54,2 versus 45,6).

Argudio horietatik ondorio pare bat errepika daiteke: ikusirik testuliburuak zein pisu desberdina duen erdarazko eta euskarazko liburugintzan, bistan da Hezkuntza Sailak har dezakeen neurri horrek ez lukeela berdin eragingo euskal eta erdal liburugintzan. Erdal liburuan zeharkako eragina luke, eta guztiz kontrakoa euskarazkoan. Ikasmaterialgintzaren pisua bai titulutan eta bai fakturazioan hain da handia ezen balizko neurri horrek ezin bizirik uzteraino ahuldu dezake euskal edizioa, bere indargune nagusia deseginda.

Lurrikara sektorean

Datu hauek zehatz ezagutu gabe ere, ez da azitia izan behar hauxe berrikusteko: mailegu bidezko doakotasunak sekulako jipoia emango dio. Epe motzera ez bada epe ertainera, zenbait editorialek ikasmaterialgintza utzi egin beharko du, errentagarritasun faltaz.

Arrazoi dute argitaletxeek balizko neurri horren ondorio txarrak azpimarratzean. Neurriak ez du afektatuko enpresa editoriala bakarrik, baizik eta kate osoa: hasteko testugile, itzultzaile eta ilustratzaileak; gero ekoizle materialak edo enpresa editorialak; eta geroago liburu-dendak, txiki eta ertainak aurrena eta independenteak oro azken batean. Zergatik? Testuliburuak eta horien ondoko ikasmaterialek pisu handia dute liburu-denda gehienek fakturazioan. Ez dakit zuzen edo zehatz liburu-denden fakturazioan zenbateko pisua duen liburu mota horrek, baina ez da batere txikia izango kontuan izanik testuliburuak %57,8 liburudendetan saldu ohi dela. Ekonomikoki ozta-ozta dabilen liburu-dendak (eta ugari omen dira) iluna du etorkizuna. (Testu hau ida-

tzita neukala ezagutu dut EAEko liburu-dendarrien aldarria ere, alarmargi gorriak piztuta.)

Sektoretik haratago

Argialetxeek, plazaratu duten manifestuan, euskal curriculum bera auzitan ikusten dute mailegu bidezko doakotasunaren erruz. Aldi berean, hainbat gizarte eragile, bereziki irakaskuntza mundukoak, egunotan euskal curriculum berri eta edukiz beteriko bat lantzen dabilta. Nekez uztar daitezke bi jarrerak. Edozein curriculum berri sostengu gutxiagorekin geldituko da testuliburuak egiteko bertako enpresa editoria-lak ahultzen badira. Zer esanik ez, desagertzen badira.

Curriculum bera ere jokoan dagoela esan daiteke.

Indarrean dagoen egungo curriculum bera euskal edukien aldetik nahiko ahula da eta, hala ere, lanak dituzte zenbait testuk minimo horretara iristeko. Adibidez, Euskal Herria batzuentzat EAE da, beste batzuentzat Hego Euskal Herria eta besteentzat Euskal Herri osoa, Hego eta Ipar.

Beste modu batera esanda, bertan pentsatu eta egosten den materiala ez dela horrenbeste. Konstatazio hutsa da gaur egun euskaraz eskoletan zabalitzen den testuliburu asko guretik kanpo moldatuak direla bere jatorrian. Honako egokitu egiten dira, eta askotan hori ere ez, baizik eta itzuli eta kito. Itxura batean uste den baino askoz ugariagoak dira itzulpenak testuliburuetan, nahiz eta sarritan aitortu ez. Itzulpenak moztortzeko joera nabaria dago, marketing arazoengatik edo auskalo zergatik.

2004ko ikasmaterialgintzan, nire taulan %20 da itzulpena. Hau da, itzulpen aitortua edo deklaratu. Eta ezkutukoa? Beste hainbeste eta gehiago. Itzulpen-egokitzapen-moldapen gisa agertzen direnak testuliburuaren %52 atera zaizkit.

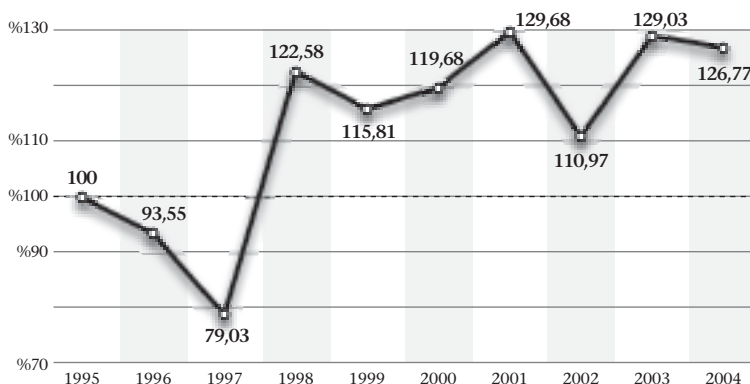
Ez da garrantzi gabeko datua, bai curriculumari begira bai mailegu bidezko doakotasunak eragin dezakeenari begira. Ekaitzari aurre egitea askoz ere errazagoa zaio itzulpenetik edo egokitzapenetik bizi denari, egin behar duen inbertsioa

ez baita laurdena ere lantaldeak sortu eta landu behar dituenaren ondoan. Kaltetuenak, hortaz, bertoko enpresak izango dira.

Haur eta gazteentzako argitalpenak: 393 titulu

Atarikoan esanda uztea komeni da 393 titulu horiek ez direla literatura. Gehienak bai, hala ere, baina badira hor bes-telako materialak.

Haur eta gazte liburuaren eboluzioa

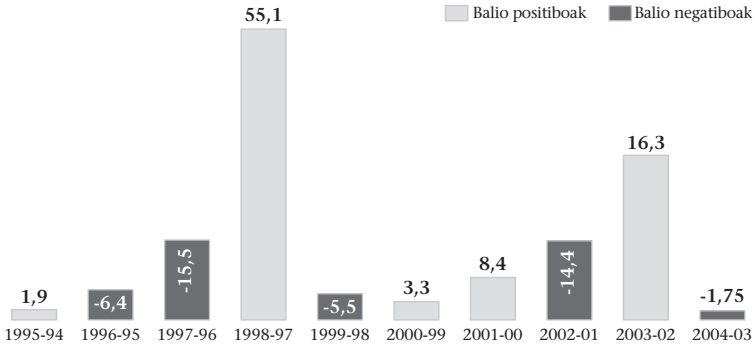
Hazi ez da hazi liburu mota hau aurten, baina, ale gutxi batzuk galdu dituela eta, ezin daiteke esan jaitsei denik ere. Grafikoak ematen duen irudia egiazkoa da, ia-ia mantendu egiten da.

Nahiz eta titulu kopurutan aurrekoan galdutakoa bi urterik behin-edo berreskuratu, liburu mota honek azken urteotan arindua du bere pisua ekoizpenaren baitan. %20ren itzulingeruan dago finko samar.

Urtetik urtera noiz gora noiz behera dabilen arren, goraka indar gehiagoz egin ohi du beherantz baino.

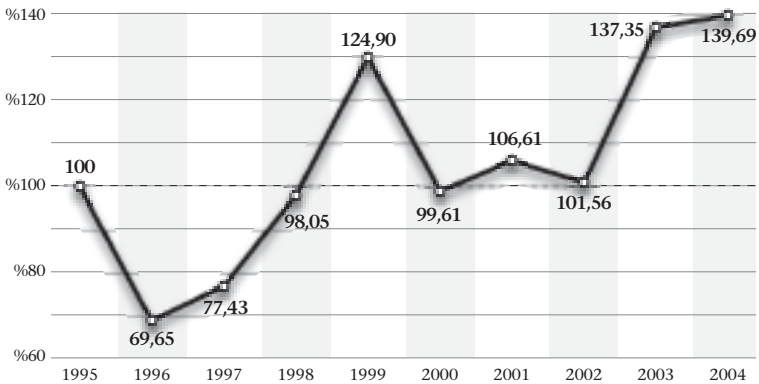
Haur eta gazteentzako liburuak berrargitalpen maila mantendu egin du (%31,8), eta nobedadeetan itzulitako liburuak egin du gora: %55 da titulu berrietan itzulitakoaren pisua. Astunegia nire gusturako.

Haur eta gazte liburuaren eboluzioaren indizea

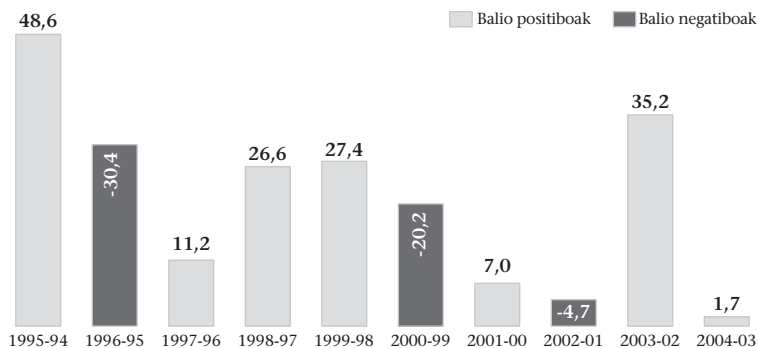
Giza eta gizarte zientziak: 359 titulu

Giza eta gizarte liburuaren eboluzioa

Giza eta gizarte liburuak aurreko urtean izan zuen sekulako igoera, eta aurten mantendu egin dela esan genezake, oker handirik esan gabe. Produkzioaren baitan hartu duen garrantzia ere hazi egin da, baina huskeria, egia esan. Liburu mota honentzat, hain zabala eta orokorra izanda, zer da bada %19,5. Huskeria, berriz diot, hemen sartzen baitira, soziologia, politika, zuzenbidea, linguistika, historia, geografia eta beste.

Giza eta gizarte liburuaren eboluzioaren indizea

Azpisailetan gutxi batzuk ateratzen dira ondra pittin batekin, eta gehixeago estutuz gero bi bakarrik: historia (%19,5) eta hizkuntza (%16,8).

Hona zerrenda osoa:

Filosofia eta psikologia.....	4,2
Soziologia eta estatistika.....	8,1
Zientzia politikoak eta ekonomikoak.....	10,8
Zuzenbidea. Administrazioa.....	9,2
Linguistika eta filologia.....	16,8
Geografia eta bidaiak.....	3,-
Historia eta biografiak.....	19,5
Etnologia.....	5,-
Edertia.....	9,2
Hirigintza eta arkitektura.....	5,-
Besterik.....	9,2

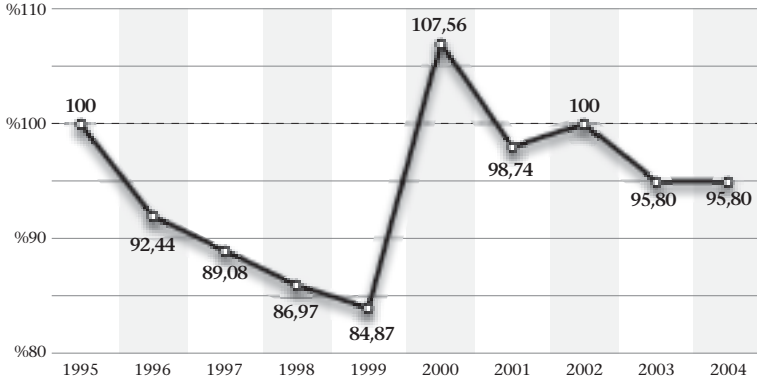
%100

Liburu honen ahulezia nagusia berrargitalpenik ezean dago. Ez du arrakasta sozialik, bestela %4,6 baino gehiago editatuko zen berriro.

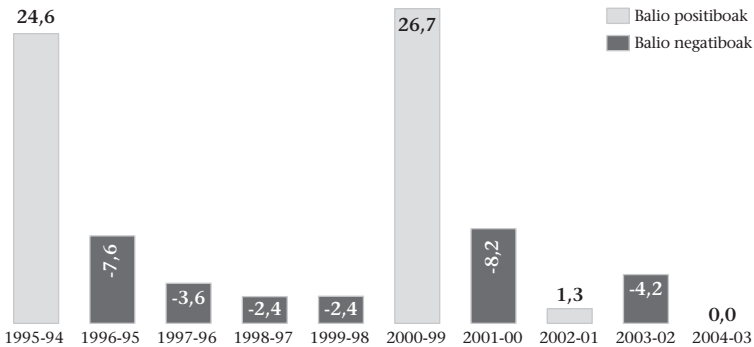
Helduen literatura: 228 titulu

Liburu mota hau ere mantendu egin da. Bitxia bada ere, iaz eta aurreko kopuru berean: 228 titulu bai urte batean bai bestean.

Helduen literaturaren eboluzioa

Helduen literaturaren eboluzioaren indizea

Orain gerakuntza batean bezala baldin bagaude ere, badaramatza hiruzpalau urte beheranzko joeraren gaitzak kutsatua. Duela 10 urte baino maila apalagoan gaude orain, baina dexente beherago ere egona da 90eko hamarkadaren azken zatian, grafikoak argi salatzen duenez. Bigarren grafikoak azaltzen duenaren arabera, badirudi noizbehinka izan dituen igoera handi horiek salbatzen dutela. Inpresioa da lanak dituela hartutako maila mantentzen.

Berrargitalpena ia bost puntu jaitsi da, eta hori ez da seinale ona, lehendik ere ez baitzegoen altuegi: %18an gelditu da orain.

Generoen sailkapenak urte mordoan darama egitura berdinez. Aurreko urtekoekin alderatuz ager daitezke aurten aldatetak, baina ez dira objektiboak, sailkapenarenak baizik. Esaterako, aurrekoetan narratiban zuzenean sartu ohi genuen hainbat titulu orain «beste zenbait generotan» sartu ohi dugu, hala nola, umorezkoak, gutunak, kazetaritzakoak, erotika, historia eta beste:

Literatura. Historia. Kritika.....	9,6
Eleberria. Ipuina.....	46,5
Olerkia.....	20,2
Antzerkia.....	3,5
Herri-literatura. Bertsoa.....	7,9
Beste zenbait genero.....	7,5
Saioa. Poligrafiak.....	4,8

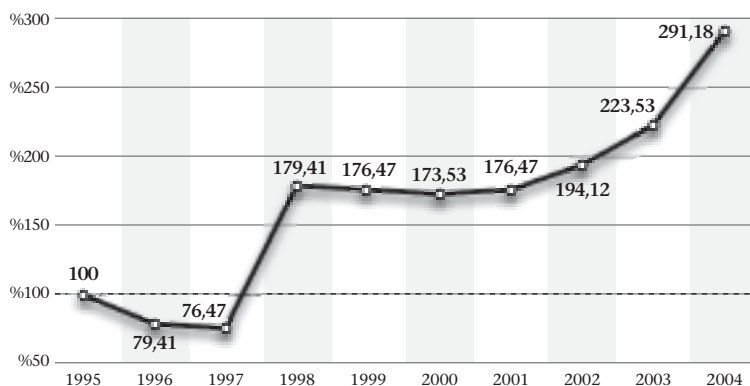
%100

Gainerakoak

Alor gehiagotan ere baditugu euskaraz liburuak. Ez du mezezi, ordea, multzo txikiz multzo txiki ibiltzea. Bi bakarrik aurkeztuko ditugu hemen, aurreko urteetako usadioari jarraiki.

Zientzia eta teknika: 99 titulu

Zientzia eta teknikaren eboluzioa

Eboluzio positiboa duen liburu mota da, etengabeko goranzko bidean doana. Kopuru orokorrak, hala ere, apalak dira. Apalak dira absolutuki, eta apalak batez ere hain eremu zabalekoa izanik, barne hartzen baitu zientzia, fisika, biologia, botanika, zoologia, medikuntza, ingeniaritza...

Apaltasun hori ezin gainditua da, gainera, kontuan hartzen badugu ia-ia berrargitalpenik gabeko liburu mota dela.

Hona barne sailkapena alorrez alor:

Zientzia.....	35,3
Natur zientziak.....	19,2
Ingeniaritza. Teknologia. Industriak.....	14,2
Medikuntza.....	22,2
Besterik.....	9,1
	%100

Aisia liburuak: 71 titulu

Euskarak konkistatu gabeko mundua du aisia. Liburugin-tzak azaldu besterik ez du egiten gizartean euskaldungoak bizi duen egoera erreala.

Gutxi argitaratzen da musikaz, zinemaz, kirolaz, argazkia, eta gainera behin bakarrik. Batere berrediziorik gabeko liburuaren munduan gaude.

Barne sailkapena hirutan egin dugu:

Musika. Argazkia. Margoa. Zinema.....	63,4
Jolasa. Jokoa. Kirola. Atletismoa.....	26,7
Komikia.....	9,8
	%100

P. S.: Entregatzeko orduan berriz irakurri dut lana, badaezpada ere, eta nahikoa «apokaliptikoa» iruditu zait. Ez ala? Dagoen horretan uztea erabaki dut, hala ere. Iruditu egiten baitzait (irudipenak ote?) euskal liburugintza merkatu alde-tik ez dagoela ondo. Eta ia seguru bainago testuliburu

mailegutzak, gordin-gordin indarrean jartzen bada, jada kolokan badauden euskal enpresa editorialak jo eta lurrera botako dituela.¶

2004ko LIBURUAK: GAI SAILKAPENA

Sailak	Zenb. abs.	%
0. OROTARIKOAK	416	22,5
— Zientzia eta kulturaren oinarri orokorrak. Bibliografia. Katalogoak. Bibliotekonomia. Entziklopediak. Kazetaritza. Poligrafiak. Museok	23	1,2
— Haur eta gazteentzako argitalpenak	393	21,2
1. FILOSOFIA	15	0,8
— Metafisika. Ontologia. Estetika. Filosofia sistemak. Psikologia. Logika. Etika	15	0,8
2. ERLIJIOA. TEOLOGIA	18	1,-
— Berezko teologia. Biblia. Kristologia. Mariologia. Teologia morala. Liturgia. Pastoral teologia. Eliza. Kristauetz besteko erlijioak	18	1,-
3. GIZARTE ZIENTZIAK	797	43,-
— Soziologia. Estatistika. Demografia. Politika. Ekonomia. Zuzenbidea. Herri administrazioa. Gizarte laguntza. Etnologia	125	6,7
— Hezkuntza. Irakaskuntza. Heziketa. Pedagogia	672	36,3
5. ZIENTZIA HUTSAK. ZIENTZIA ZEHATZAK ETA NATURALAK	57	3,1
— Matematikak. Astronomia. Fisika. Kimika. Geologia. Metereologia. Paleontologia. Biologia. Botanika. Zoologia	57	3,1
6. ZIENTZIA APLIKATUAK. MEDIKUNTZA. TEKNIKA	42	2,3
— Medikuntza. Ingeniaritza. Teknika. Nekazaritza. Basogintza. Zooteknia. Etxeko ekonomia. Industria. Zenbait industria eta lanbide. Eraikuntza. Sukaldaritza	42	2,3
7. EDERTIA. JOLASAK. KIROLAK	122	6,6
— Edertia. Estetika. Hirigintza. Arkitektura. Eskultura. Marrazketa. Margogintza. Argazkigintza. Musika	103	5,6
— Jostaldiak. Jolas eta jokoak. Kirolak	19	1,-
8. FILOGIA. LITERATURA	278	15,-
— Hizkuntzalaritza. Filologia	50	2,7
— Literatura. Literatur historia eta kritika. Literatur generoak	228	12,3
9. GEOGRAFIA. BIOGRAFIA. KONDAIRA	73	3,9
— Geografia	8	0,4
— Biografiak	42	2,3
— Kondaira	23	1,2
SAILKATU GABE	33	1,8
GUZTIRA	1.851	100